

Rozhovor s psychologem Jeroným Klimešem

Mít tři děti je nejlepší Množení je příznak životní radosti

text a foto Günter Bartoš

Podle statistiky z roku 2006 rodina s jedním dítětem má dvojnásobnou pravděpodobnost rozvodu než rodina s třemi a více dětmi. Proč jsou děti pojistkou dobrého vztahu vysvětluje psycholog Jeroným Klimeš.

	(a)	(b)	(c)	(d)	(a/c)	(c/a)	e
počet nezaopatřených dětí	počet rodin		počet rozvodů v daném roce		počet rodin na rozvod	počet rozvodů rozvodu na rodinu	pravděpodobnost rozvodu
0	1 475 838	50,70%	11 037	34,90%	134	0,00747	16,5%
1	695 654	23,90%	11 940	37,80%	58	0,01716	37,8%
2	618 905	21,30%	7 586	24,00%	82	0,01225	27,0%
3 a více	119 616	4,10%	1 023	3,20%	117	0,00855	18,8%
Celkem	2 910 013	100,00%	31 586	100,00%	92	0,04545	100,0%

Pozn. Je třeba mít napaměti, že se jedná o tzv. cenzurovaná data - mnohé rodiny s 0 dětmi, budou mít děti za pár let, podobně i ti manželé, kteří mají již dospělé děti, se počítají do této kategorie. Proto je velmi pravděpodobné, že pozitivní vliv dětí na stabilitu rodinu bude ještě mnohem větší, než ukazují tato data. Data ČSÚ jsou v tomto smyslu nekvalitní, ale bohužel lepší nejsou.

S jakými problémy za vámi lidé nejčastěji chodí? Proměňují se nějak jejich potíže, jak se společnost vyvíjí?

Moje profesní kariéra začala v roce 1996, nejsem tedy pamětník. Navíc jsem dělal různé věci – adopce, policii, marketingový výzkum, střídal různá prostředí, takže nemám přehled o vývoji v jednom prostředí. Každé prostředí navíc přitahuje lidi s jinými potížemi. Teď se zabývám partnerskými vztahy, takže mám převážně „normální“ klienty, protože patologie se týká jen asi pěti procent populace. I když je prostředí rozchodu bláznivé a nepřirozené, dělám víc poradenství než terapii, protože se zdravými klienty není co terapeutizovat.

Co tedy s nimi děláte?

Vysvětlím jim, co se děje a učím je speciální techniky, jak zvládat divné stavy, které předtím v životě nepoznali. Například schizofrenici mívají depersonalizace a derealizace často, ale člověk po rozchodu to může zažít poprvé, protože v tak šílené krizi nikdy předtím nebyl. I když přijde jen jeden z páru, dá se často z jeho povídání odvodit hodně o druhém člověku. Platí biblické: „...a stanou se jedním tělem,“ jak se perfektně znají.

Jak dlouho takové poznávání druhého člověka trvá?

I poznávání partnera se řídí učební křivkou, tedy během prvních dvou let načerpáte až 90 procent informací.

Máte nějakou metodu či techniku, jak „opravovat“ nefungující vztahy?

Pracuji podobně jako doktor Plzák – nastavíme s klienty parametry vztahu, jak má jako stroj fungovat, necháme ho běžet a city pak naskočí.

To je hodně racionální, antiromantické.

Po celou éru antiky a středověku, vlastně až do 19. století, byl vždy rozum primární a city se braly jako nespolehlivé, sekundární. Potom se to překlopilo. Lidé dnes žijí pod diktátem citů, jsou určujícím kritériem: "Cítím, ergo činím. Necítím, ergo nečiním." Například člověk má rodinu, kariéru a chce si to zničit, protože se zamiloval do milenky a přísahá na své city. Všechny ty strakaté časopisy hlásají přitom zásadu, že když vztah, tak jediné se zamilovaností na začátku. Já říkám, že stačí sympatie. Pro některé lidi dokonce představuje seznamování nepříjemný zážitek a těžké období, kterým musí projít jako temným lesem, pokud nechtějí zůstat sami.

Ale bez zamilovanosti to nemá, jak se lidově říká, takovou šťávu.

Právě. Lidé se kouknou na člověka – to je on. Tak za ním jdou – průšvih. Horko těžko se odpoutají a zahledí se do někoho dalšího, který je ale stejný. Zase průšvih. Zjistíte, že si třeba systematicky vybírají protějšky, které jsou podobné tátovi nebo jinému vzoru z rodiny či blízkého okolí. Když je taková volba chronicky vadná, radím se nejlákavějšímu vzoru vyhnout a vybrat jiný typ, který třeba není na první pohled tak atraktivní. Takový model funguje lépe, už proto, že člověk neopakuje stále stejnou chybnou volbu. Freud tomu říkal tendence či puzení k opakování. Z toho odvozují, že si mnohdy nevybíráme partnera, který se podobá rodiči opačného pohlaví, ale toho, který se podobá tomu, s kým jsme měli v dětství problém.

Máme nevědomou potřebu pokračovat v konfliktu z dětství?

Přesně tak. A vybereme si člověka, který nám to umožní. Takový protějšek vyvolává nejsilnější emoci.

Jaké další mechanismy ve vztazích fungují?

Třeba přitažlivé a odpudivé síly, které pociťujeme ke svým partnerům. Platí zásada, že se přetlačují, ale nemíchají se. Jsou na sobě nezávislé, jako olej se nerozpouští ve vodě. Když klient povídá, že má na partnera vztek, tak já vím, že vztek rychle odezní a tam dole zůstane láska. Naopak když se někdo snaží zachránit vztah, tak pod touto přitažlivou silou má schovanou pěknou agresi. A ta se často vypluje na povrch, až když se druhý partner chce vrátit. Tato práce s klienty je převážně racionální. Pracuji s pocity, které nejsou aktuální, ale latentní. Měl jsem tady klienta, který mě považoval za poloboha, protože jsme mu vždy dopředu řekl, co jeho ženská udělá. Ale bylo to jednoduché - ta žena byla málo flexibilní, a tedy snadno předvídatelná.

O dr. Plzákovi jste napsal, že byl typem expertního psychologa. Jste v tom jeho následovníkem?

Plzákova metoda fungovala geniálně. Když nějaký člověk uspokojuje naše partnerké potřeby, přesměrujeme na něj postupně svá očekávání, a postupně vznikne i pocit lásky. Stará hláška říká, že ženy spí s tím, koho milují, a muži milují tu, se kterou spí. Když nám to funguje, city naskočí. Plzák udělal partnerskou smlouvu, nastavil uměle podmínky, co a jak se má dělat, kdy má být sex a podobně. Vztah začal plnit své funkce a city časem naskočily samy. „Ono to pude, je to pudové“, říkával Plzák. Zkrátka život nemusí být jízdou na splašené krávi, i city mají svou logiku.

Čím to je, že kolem sebe vidíme tak málo fungujících a uspokojivých vztahů, když je to v principu tak jednoduché?

Vezměte si klasický přechozený vztah. Lidé se seznámí, čtvrt roku jsou krásně zamilovaní, potom mají produktivní období dva až tři roky, kdy vše běží jako po másle. Potom je už jen období setrvačností. Po šesti sedmi letech to jde „zu grunt“. I když se k sobě hodíme a

milujeme se, přesto nemáme zaručenou jeho existenci, definitivu. Že to krásně poběží až do smrti je iluze, která je odpovědná za to, že lidi ignorují elementární zákonitosti vztahů, které mají tendenci se samy rozpadat.

Ve středověku trvalo průměrné manželství také jen patnáct let, možná i méně, lidé dřív umírali. Není nakonec přirozené, že lidé spolu celý dlouhý život nevydrží?

Ale řezání rodinného systému a partnerských vztahů jsou jatka. Možná je nepřirozené zůstat spolu, ale komu se do těch jatek chce? Máte děti, rodinu, přátele, majetek a teď to řezejte pilkou na půlku. Stojí ty šachy machy za to? Často stačí chybný systém mírně poupravit a dostanete to, co čekáte od nového vztahu.

A stará „vyhořelá“ manželství, kde jsou už děti pryč?

Lidé jsou v takovém manželství často zpruzení ne ze vztahu, ale ze života. Jeden nebo druhý stojí na vrcholu kopce a dole už vidí jen svůj hrob.

Co považujete za největší problém v soužití dnešních lidí?

Provizorní polorozpadlé vztahy mladých lidí do třiceti let, což je největší průšvih naší doby. Žení se až ve třiceti, protože třeba dlouho studují a na nemají pomyšlení rodinu. Vedou dlouhou dobu provizorní život, kdy stihnou i tři přechozené vztahy a bolestné rozchody, takže se naučí vztahům nedůvěřovat. Vlastně platí, že čím víc vztahu máte, tím méně jste schopni udržet ten následující.

Ale vysoká rozvodovost je i v konzervativních zemích jako třeba v USA nebo na Slovensku. Je důsledkem ekonomických tlaků?

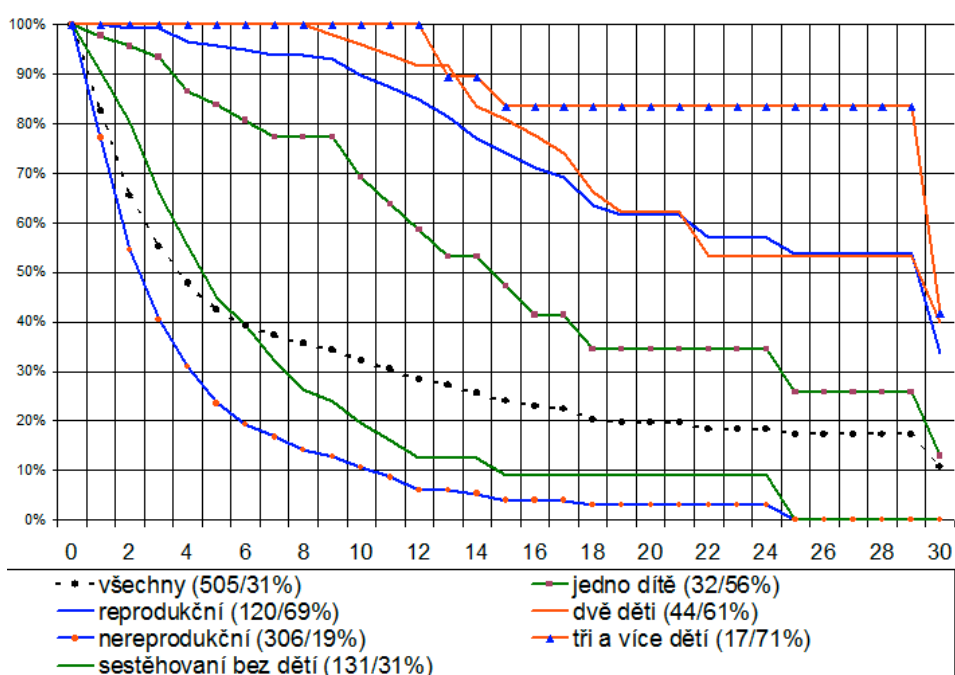
Myslím, že ano. Dřív byl zakázán předmanželský sex především z ekonomických důvodů, protože svobodná matka umírala hladem a bídou. Visela rodičům na krku nebo se musela vdát pod svou úroveň. Když zmizely ekonomické důvody, ty morální se s velkým hurá pohřbily. Dnes z toho poněkud střízlivíme. Sice si pěkně zasouložíme, ale nejsme schopni mít hezký partnerský vztah. Otázka je, co má větší hodnotu.

V tom vidíte hlavní úskalí liberální sexuální morálky?

Lidé počítají ve svém životě rozchody, ne souložě. Příjemné zážitky se nepočítají, ale ty nepříjemné, bolest, ano. Proto je důležité vychovávat děti, aby se té bolesti vyhnuly, aby byly schopné naskočit do vztahu a dožít v něm.

Co se dá udělat pro to, aby vztah vydržel?

Mít děti, nejlépe až tři. Milenecký vztah podle Freuda, Plzáka či Kratochvíla většinou nepřežije čtyři roky. Zamilovanost vyprchá a věci, které potom vztah drží po hromadě – společné bydlení a rodina - tam nejsou. Už sestěhování prodlužuje délku vztahu, ale i ten není dobré přetahovat přes čtyři roky a je třeba jej transformovat ho v reprodukční vztah. Každé dítě prodlužuje existenci vztahu o šest let, rodiny s třemi a více dětmi se rozvádějí minimálně.

Kaplan-Meierovy křivky přežití vztahů

Na ose X je délka trvání vztahu v letech, na ose Y je procento ještě živých vztahů v dané době, neboli pravděpodobnost, že se vztah daných parametrů dožije daného věku. Data jsou opět cenzorovaná, tedy vliv dětí bude ještě větší, než tyto grafy ukazují. Neznáme žádný jiný vliv, který by tak silně předvídal stabilitu vztahu, jako je právě reprodukce. (zdroj JK)

Děti jako pojistka proti rozpadu vztahu?

Děti fungují jako konzervant. Čím více konzervantu nasypu, tím déle vztah vydrží. Ale pokoušet se jimi zachránit třeba dvouletý nefunkční vztah je hloupost, stejně jako nezavařujeme nahnílé ovoce.

Co je na vysoké rozvodovosti znepokojující?

Je jako středověký mor, *bacteria pestis*, který klidně vybila i třetinu populace. Dnes je porodnost na jednu ženu okolo 1,4 dítěte, pro čistou reprodukci potřebujeme 2,1. Takže s každou generací přicházíme o třetinu populace – mizí lidé, genom, češství, kultura... Prostě vše, co máme rádi, nám takhle po třetinkách umírá. Hrozí vznik nestabilní přistěhovalecké společnosti. Přitom je množení příznak životní radosti.

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D. (1967)

Je ženatý, má dvě malé děti. Studoval hydrogeologii na Přírodovědecké fakultě UK a psychologii na Filozofické fakultě UK a na University of Texas. Vedle rodinné a manželské terapie a poradenství působí jako poradce veřejného ochránce práv. V nakladatelství Portál vydal knihy *Partneři a rozchody* (2005) a *Psycholog a jeho svědectví o Kristu* (2008). Další odborné texty jsou dostupné na <http://www.klimes.us>